

Prosjektbeskrivelse

v/Elisabeth Skjervum Hole (red.)

P E R S O N A E

TIDSSKRIFT FOR MOTE OG MENING

Målsetting: Å skape et kritisk allmennkulturelt forum for ikledning og mote, det vil si som estetisk, filosofisk og sosialt fenomen, et kvartalstidsskrift som skal bidra til å åpne feltet for reflektert dialog, til å kombinere analyser og perspektivgivende artikler om motens opphav og uttrykk, som tar for gitt at mote er et komplekst kulturelt fenomen som fortjener en mer reflektert behandling og en mer respektert plass i den offentlige samtalen enn tilfellet er i dag.

Målgruppen er allmennpublikummet. Tanken er å komme i dialog med en kulturinteressert offentlighet som for øvrig deltar i samtaler om litteratur, musikk, film, filosofi og samfunn. Samtidig vil et slikt tidsskrift også kunne skape interesse innenfor estetiske fag, humaniora og samfunnsfagene. Fra dette miljøet vil det også være nærliggende å innhente ressurser i form av skribenter, konsulenter og redaksjonsrådsmedlemmer.

Alle har vi et forhold til hva vi ikler oss. Ikke kan vi gå nakne, og det er langt fra bare for å holde kulden ute og å skjerme oss for andres blick at vi kler oss; samfunnet, selve det å leve og virke sammen, krever at vi er kledd; ulike anledninger krever ulike antrekk – ikledning har med sosialitet å gjøre; det er et uttrykk for sivilisasjon, for samkvem, for respekt, men også for forskjønning, narcisisme, iscenesettelse, transformering, for forførelse, for markering av gruppetilhørighet og sosial posisjon. Til sammen utgjør dette forutsetningen for å kunne hevde følgende: Ens ikledning har nær sammenheng, eller ligger nær opptil den enkeltes *persona*, den vi fremstår som utenfor det private rommet.

Hva vi går kledd i er med andre ord langt fra et privatanliggende; det angår oss alle; likevel har ikledning, som har gjennomgått en enorm utvikling, særlig de siste hundre år, i liten grad vært gjenstand for noen kritisk diskurs eller seriøs samtale. Til tross for dens allestedsnærværelse, er nesten all samtale om fenomenet preget av at deltakerne enten er produsentenes forlengede arm, eller det motsatte, representanter for en generell kritikk av mote som et fenomen skapt av forbrukssamfunnet og

markedsøkonomien. Et felt som både må betraktes som en kunstart og et kulturuttrykk, et tegnsystem, nærmest et eget språk fremstår som trivielt – som utelukkende styrt av kommersielle interesser. Unntaket fra dette finnes i et voksende moteskapermiljø, en mer bevisst kjøpergruppe og en gryende interesse for såkalt *fashion theory*, et felt under oppseiling både innenfor de estetiske fagene, kulturfag, kjønnsforskning, filosofi, kunsthistorie og litteraturvitenskap – i tillegg til sosiologi og sosialantropologi. Teori og refleksjon om ikledning og mote har imidlertid i liten grad tatt veien fra academia til allmennpublikummet.

Mote er et fenomen som først og fremst har vært et anliggende i det 20. århundret; det er et produkt og inngår i en tett interaksjon med industrialisme, kapitalisme og individualisme, av generell velstand og velferd. Det betyr ikke at det å drive med ulike former for forskjønning av klær og kropp er nytt; det spesielle med moten, er at den ustanselig skifter, derav begrepet, som dukket opp i miljøet rundt de europeiske kongehuset midt på 1500- og 1600-tallet. Begrepet betegnet den gangen små forandringer i detaljer i klærne; man snakket om «la nouvelle mode» og «être à la mode». Spredningen av moten og selve motebegrepet fulgte, som en rekke andre kunst- og kulturfelt, framveksten av moderniteten og en borgerlig offentlighet i århundrene som fulgte, og interessen for å skaffe seg nye plagg, mer tilpasset den nye tid og en mer moderne livsførsel, økte med tilbudet, og omvendt – i et stadig hurtigere tempo med økt tilflytting til byene, bedret kommunikasjon, nye produksjonsteknikker, økt kjøpekraft osv.

Noen egentlig moteindustri, slik vi kjenner den i dag, så imidlertid ikke dagens lys før langt ut i det 20. århundret, men interessen for å «følge moten» var skapt for lengst; særlig franske *couturières* hadde markert seg med sin evne til å gå i dialog med utviklingen på andre felt i samfunnet og kom slik til å bli viktige brikker i en frigjøring fra rigide rollemønstre og utpregede klasseskiller. Motejournaler ble flittig lest over hele Europa, mønstre ble kopiert; det ble vevet, strikket og sydd.

Etter annen verdenskrig har produksjonen av moteklær og antallet aktører i bransjen eksplodert; tilbudet øker stadig, og i dag er det svært få i Vesten som syr sine egne klær. Den allmenne kunnskapen om stoffer og søm, om håndverksteknikk og kleskoder har gått tapt i samme slengen. I dag produseres enorme mengder tøy, og svært mye går i søpla eller til resirkulering etter én sesongs bruk. Samtidig foregår det en omvendt bevegelse blant klesdesignere verden over. Her bidrar motebransjen til å lage unike og mer langlevende klær; stadig flere resirkulerer klær og stoffer; de

bidrar til å videreutvikle gamle håndverksteknikker og tradisjoner; gamle mønstre tas frem igjen, bearbeides, dekonstrueres; plagg og stoffer fra ulike kulturer og ulike samfunn kombineres og nye uttrykk skapes. Moten er alltid nært forbundet med tiden og stedet den skapes og anvendes i; den kan både ses som en avspeiling av og som en foregriper av samfunnsmessige endringer, av nyvinninger, oppdagelser, av kriger, av migrasjoner, av møter mellom kulturer.

For designerne – og for de bevisste «for»brukerne – har mote alltid vært forbundet med ideer, men i motsetning til de øvrige kulturfeltene og kunstuttrykkene, har det altså i liten grad blitt etablert noen kritisk samtale om tematikken. Hvorfor? Er det fordi den er blitt betraktet som et kvinneanliggende? Fordi nytteverdien er for stor til at den kan inkluderes i det autonome kunstfeltet? Fordi den blir forbundet med forfengelighet, kropp og seksualitet?

At moten er et samfunnsfenomen er det enighet om; det er heller ikke tvil om at mote brukes som markering av gruppetilhørighet og for å plassere seg i det sosiale hierarkiet. Likevel er det grunn til å spørre om det å ikle seg stadig skiftende uttrykk ikke også henger sammen med mer eksistensielle spørsmål. Ved å underkaste plaggene, kolleksjonene, stoffene og smykkene – kanskje også ulike former for kroppsmodifiseringer – den samme type analyser som man anvender på andre kunst- og kulturuttrykk, vil man finne langt mer enn et prosaisk behov for noe nytt for enhver pris. Som vi har vært inne på er det man ifører seg nærmest en ytre kropp, ens maske, rolle eller ens *persona*, men det er på langt nær tilfeldig hvordan denne er utformet; i en viss forstand dreier det seg om å skjule eller modifisere; på den annen side kan det dreie seg om å synliggjøre, eller å «eksternalisere» det kroppslige, eller det indre. Ikledningen – eller moten – tillater for eksempel blikket å dvele ved det kroppslige, som ellers er et privatanliggende; det er med andre ord umulig ikke å knytte fenomenet til spørsmål om blikket og begjæret. Kildene til refleksjon om dette finnes i utallige romaner, i poesien, billedkunsten, i filosofien og ikke minst filmen.

Kildetilfanget til refleksjon om ikledning og mote ligger altså ikke bare i produktene selv, men også i den mengden «kommentarlitteratur» som forfattere, malere, regissører og filosofer har levert samtidig og ettertid. Dette området ligger åpent for utforskning og fordypning.

Målet med å etablere et tidsskrift på feltet er å skape et forum for refleksjon og dialog om mote som går videre der motemagasinene og den øvrige pressen ikke strekker til. Et tidsskrift som skal ta for seg fenomenet mote må ivareta både de

trivielle, de materielle, de estetiske, ideologiske og filosofiske sidene ved den. Det må respektere fenomenet som et viktig menneskelig, kunstnerisk og samfunnsmessig uttrykk. En viktig målsetting er å bidra til å utvikle feltet, synliggjøre forskning om tematikken og hjelpe frem nye stemmer som kan bidra med viktig innsikt og bevisstgjøring.

Personae vil plassere seg i feltet for kulturtidsskrifter. Hovedfokuset vil ligge på illustrerte og fordypende artikler, gjerne med utgangspunkt i essayistiske og tverrfaglige tilnærminger, intervjuer og noe småstoff. Klær og kolleksjoner kan analyseres og anmeldes; historiske linjer og retninger kan skisseres; ulike kulturuttrykk kan legges under lupen; filosofiske betraktninger om kjønn og iscenesettelse, makt og begjær kan settes på dagsorden; tegnsystemer kan avdekkes. Sosiologiske og økonomiske aspekter vil også bli vektlagt; det samme vil spørsmål knyttet til globalisering, teknologi og miljø. Bidragsyttere vil hentes fra en rekke ulike fagfelt; det vil bli lagt vekt på tilgjengelighet og dialog; det vil være nærliggende å innhente ressurser også fra utenlandske fagmiljøer. ...

KORT CV

Elisabeth Skjervum Hole (f. 1963) er cand.philol med hovedfag i litteraturvitenskap fra Universitetet i Oslo. Driver sammen med Gunnar R. Totland forlagene Transit, Vidarforlaget og Bokvennen samt Bokvennen litterært magasin. Har bakgrunn som forlagsredaktør i diverse forlag, som programmedarbeider/journalist og prosjektleder i NRK, som redaksjonsmedarbeider og styreformann i kulturtidsskrift, som språkvasker, litterær konsulent og skribent. Har også undervist i kjønn og estetikk ved Institutt for litteratur- og områdestudier, avdeling for litteraturvitenskap, UiO. Vitenskapelig publisering: «Arketyrisk makt, eksistensiell avmakt» i Norsk litteraturvitenskapelig tidsskrift nr. 2/2005.